

Ὁ Μέγας Παρακλητικὸς Κανὼν

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Τὸ Δεκαπενταύγουστο εἶναι μία περίοδος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους, κατὰ τὴν ὁποία ἡ ὀρθόδοξη ψυχὴ στρέφει τὰ μάτια μὲ βαθειὰ κατάνυξη πρὸς τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρες, πρὶν ἀπὸ τὴν ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως, σημαίνουν οἱ καμπάνες τὴν ὥρα τοῦ δειλινοῦ καὶ τὰ πλήθη τῶν πιστῶν πᾶνε νὰ ψάλλουν τὸν Μεγάλον Παρακλητικὸν Κανόνα.

Ἀνάλογη κατάνυξη ἔχει βέβαια καὶ ἡ περίοδος τῶν Χαιρετισμῶν τῆς Παναγίας. Ἀλλὰ ἐνῶ στοὺς Χαιρετισμοὺς κυριαρχεῖ ὁ ὑμνολογικὸς τόνος, ἡ θριαμβικὴ δοξολόγησις τῶν ἀπείρων χαρίτων τῆς «Μητρὸς τοῦ Θεοῦ γενομένης», στὸν Παρακλητικὸν Κανόνα τοῦ Δεκαπενταύγουστου κυρίαρχος τόνος εἶναι τὸ πένθος καὶ ἡ ὀδύνη τῆς βαρυαλόουσης ψυχῆς τοῦ πιστοῦ ποὺ ζητᾷ παράκληση καὶ παρηγοριὰ ἀπὸ τὴν Παναγία.

Ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχει πιστὸς ποὺ νὰ μὴν ἄκουσε μὲ συντριβὴ τοὺς σπαραχτικοὺς στίχους τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, ποὺ ὁμιλοῦν γιὰ τὸν «νοσοῦντα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ». Ὅμως ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ ὀδύνη ἀπογνώσεως, ποὺ συνήθως ὀδηγεῖ στὴν ἀπιστία καὶ στὴν ἀποστασία. Ἡ ὀδύνη τοῦ κατὰ Θεὸν δεινοπαθοῦντος ἀνθρώπου εἶναι ὀδύνη ἐπιγνώσεως, καὶ γίνεται καθαρμὸς καὶ ἀναβαθμὸς. Γιατί, ἐνῶ τὸν θλίβει καὶ τὸν πληγώνει, δὲν τὸν ἀποξενώνει ἀπὸ τὸν Θεόν, ἄλλα τὸν ὀδηγεῖ σὲ βαθύτερη θεογνωσία. Γι' αὐτὸ ἡ ὀδύνη κορυφώνεται μὲν ἀλλὰ καὶ συγχρόνως καταπαύει στὴν ἀκόλουθη μορφὴ ἰκεσίας: «Ἐπιβλεπον ἐν εὐμενείᾳ, πανύμνητε Θεοτόκε, ἐπὶ τὴν ἐμὴν χαλεπὴν τοῦ σώματος κάκωσιν, καὶ ἴασαι τῆς ψυχῆς μου τὸ ἄλγος».

Ἀκούοντας κανεῖς ἐπιπόλαια τὶς στροφὰς τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος, ἔχει τὴν ἐντύπωση ὅτι κάποιος ἀνώνυμος ὑμνογράφος διατραγωδεῖ κοινὰ σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς δεινοπαθήματα τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Γιατί πράγματι δὲν ὑπάρχει χριστιανὸς ποὺ νὰ μὴν ἔζησε κατ' ἐπανάληψη, «τῶν παθῶν του τὸν τάραχον» ἢ νὰ μὴν αἰσθάνθηκε ποτὲ «πολλοῖς συνεχόμενος πειρασμοῖς».

Διαβάζοντας ὅμως προσεκτικότερα καὶ ἐμβαθύνοντας περισσότερο σ' αὐτὰ τὰ ἱερὰ στιχοιργήματα, διαπιστώνουμε ὅτι ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ περιγραφὴ καὶ ἐξιστόρησις τῶν ἐν γένει περιπετειῶν τοῦ ἀνθρώπου στὸν καθημερινὸ ἀγῶνα τῆς τελειώσεώς του. Πρόκειται γιὰ σπαρακτικὰς κραυγὰς «ἐκ τοῦ φυσικοῦ», γιὰ ὀδύνη καὶ πόνο ποὺ μᾶς ἔρχεται «ἀπὸ πρῶτο χέρι».

Ἐπομένως ἔχομε νὰ κάνωμε μὲ τελείως προσωπικὸ δρᾶμα ποὺ βιώθηκε ἀπὸ πρόσωπο ἱστορικὸ καὶ ἐπώνυμο κάτω ἀπὸ συνθῆκες πραγματικὲς καὶ συγκεκριμένες. Πόσοι ἄραγε ἀπὸ τοὺς ἀνυποψίαστους πιστοὺς μας ποὺ ψάλλουν κάθε τόσο τὴν παράκληση γνωρίζουν ποιὸ εἶναι τὸ πρόσωπο αὐτό;

Θὰ περίμενε κανεὶς ὁ ὕμνογράφος τοῦ Μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνος νὰ εἶναι κάποια εὐαίσθητη γυναικεία ὑπαρξὴ σάν τὴν Κασσιανή ἢ κάποιος ὑπέργηρος Μοναχὸς τῆς ἐρήμου. Κι ὅμως μήτε τὸ ἓνα μήτε τὸ ἄλλο. Ὁ συντάκτης αὐτοῦ τοῦ δακρύβρεκτου ὕμνολογικοῦ κειμένου ἦταν ἓνας ἄνδρας στὴν πλήρη ἀκμὴ του, καὶ μάλιστα ἐστεμμένος.

Ἦταν ὁ Βυζαντινὸς Αὐτοκράτορας τῆς Νικαίας, Θεόδωρος Β' ὁ Λάσκαρις (1222-1258), ποὺ λίγο πρὸ τοῦ θανάτου του ἔκαρῃ Μοναχὸς καὶ ἔλαβε τὸ ὄνομα Θεοδόσιος. Σύμφωνα μὲ τοὺς βιογράφους του, ἦταν ἰδιαίτερα λεπτὸς καὶ εὐγενικὸς ἄνθρωπος, εἶχε δὲ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσῃ σπουδαία μόρφωση γιὰ τὴν ἐποχὴ του. Ἔζησε ὅμως σὲ πολὺ δύσκολους καιροὺς. Οἱ Φράγκοι εἶχαν πάρει τὴν Κωνσταντινούπολη, οἱ Βούλγαροι καὶ τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπισθοῦν καταλλήλως, οἱ δὲ Μουσουλμάνοι στὴν Μικρὰ Ἀσία ἦταν μίᾳ ἄμεση καὶ μόνιμη ἀπειλή.

Ἔχοντας φύση καλλιτεχνικὴ ὁ τραγικὸς αὐτὸς Αὐτοκράτορας, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ τέτοιες σκληρὲς εὐθύνες χωρὶς νὰ κλονισθεῖ ἡ ὑγεία του. Γι' αὐτὸ πέθανε σὲ ἡλικία μόλις 36 ἐτῶν.

Ἡ ζωὴ του χαρακτηριζόταν ἀπὸ πολλὲς ἀντινομίες, ποὺ δὲν ἦταν βέβαια πρωτοφανεῖς μήτε στὰ Βυζαντινὰ Ἀνάκτορα μήτε στὴν ἐν γένει ἀνώτερη γύρω τους κοινωνία. Ὅμως αὐτὸ ἀκριβῶς στάθηκε τὸ μεγαλύτερο θαῦμα τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Τὸ ὅτι δηλ. οἱ ἀντινομίες τοῦ βίου δὲν ἔκλεισαν ποτὲ στὸ πρόσωπο τὴν θεὰ πρὸς τὴν αἰωνιότητα καὶ τὴν σωτηρία, ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε ἡ μετάνοια.

Ἔκαναν καὶ τότε φρικαλέα κάποτε ἐγκλήματα οἱ ἄνθρωποι, ἄλλα μετὰ μὲ ποταμοὺς εἰλικρινῶν δακρύων ἐξαγνίζονταν στὰ μάτια τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων.

Ὀλόκληρος ὁ Χριστιανικὸς Μεσαίωνας, σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση σ' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ χαρακτηριστικότερο σημεῖο διαφέρει ἀπὸ τοὺς νεωτέρους χρόνους. Οἱ νεώτεροι χρόνοι φροντίζουν — ἀπὸ ἀνθρωπισμὸ ὅπως ἰσχυρίζονται — νὰ διαμορφώσουν ἓνα πολίτη νομοταγῆ καὶ ἔντιμο, ἀλλὰ δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς βαθύτερες πεποιθήσεις του, γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν ἐν γένει πνευματικὴ του ἀγρύπνια. Ἔτσι, αὐτὸς ὁ πολίτης μπορεῖ μὲν ν' ἀποφεύγει προσεκτικότερα σήμερα τὸ ἄμεσο καὶ

πρωτογενές ἔγκλημα στὶς σχέσεις του μὲ τοὺς συνανθρώπους — πράγμα ποὺ ἀσφαλῶς τὸν ἀναδεικνύει δικονομικὰ τουλάχιστον δικαιότερο ἀπὸ τὸν Χριστιανὸ τοῦ Μεσαίωνα — ὅμως ὁ πολίτης αὐτὸς τῶν νεωτέρων χρόνων καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ναρκισσευόμενος γιὰ τὴν «αὐτόνομη» καὶ αὐτονομημένη ἠθική του, δὲν ἔχει ποτὲ γνωρίσει τὴν συντριβὴ καὶ τὴν κάθαρση, τὴν μετάνοια καὶ τὸν ἀγιασμὸ ποὺ ἐπιφέρουν τὰ μετὰ τὴν ἁμαρτία δάκρυα.

Καὶ ἐρωτᾶται: Τί σχέση μπορεῖ νὰ ἔχουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους οἱ πολῖτες μὲ τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ; Ἐμεῖς γνωρίζομε δὲ ὁ Χριστὸς διεκήρυξε: «οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν» (Μάρκ. 2,17) ἢ ποὺ σημαίνει ὅτι τὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν τὴν κατοικοῦν οἱ ἄψογοι νάρκισσοι ποὺ δὲν ἐράγισαν ποτὲ μπροστὰ στὰ ἀνεξερεύνητα μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ οἱ διὰ τῆς μετανοίας ἀναγεννημένοι ἄνθρωποι.

Αὐτὲς ἀκριβῶς τὶς σωτηριώδεις ἀλήθειες γνωρίζοντας καὶ ὁ Αὐτοκράτορας Θεόδωρος Β' Λάσκαρις, ἐνῶ περιγράφει τὸν ἑαυτὸν του ὅτι ἦταν «παντοίως τῆ λύπη τρωθεὶς καὶ τιτρωσκόμενος», δὲν ἀπογοητεύεται ἀλλὰ πιστεύει καὶ ἀγρυπνεῖ. Πιστεύει καὶ ἐλπίζει ὅτι μ' ὅλες τὶς συμφορὰς του ὁ Θεὸς ἀπεργάζεται τὴν σωτηρία του: «Οἴμοι, ὅτι οὐκ ἐμοὶ γέγονεν οὐδὲν ἄλλο εἶποιμι ἢ ὅτι πάντως κάθαρσις ψυχική καὶ ταπείνωσις σαρκική, ἵνα σώσῃ ὁ πλάστης τὸ συναμφότερον».

Τοῦ μακαριστοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδώρου Β' τοῦ Λασκάρεως, ποὺ μᾶς ἐδίδαξε τὸν Παρακλητικὸ Κανόνα, αἰωνία ἡ μνήμη!

Πηγή: agiazoni.gr